

بررسی حق در حقوق بین الملل محیط زیست

صفر زینالی^۱، مهین حنیفه پور^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته حقوق بین الملل دانشکده حقوق - دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی safdarzeinali@gmail.com

^۲ دانشجوی دکتری بیابان زدایی دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران m.hanifehpour@gmail.com

چکیده

محیط زیست انسانی و طبیعی را با مخاطرات جدی مواجه ساخته است. یکی از بارزترین این مشکلات در جوامع بشری افزایش تولید موادی بود که بهداشت، سلامتی و امنیت ساکنین آن را به خطری انداخت و به همین جهت از همان آغاز با محسوس شدن مشکل و فشار افکار عمومی قانونگذاران در سرتاسر جهان و در جهت حل این مشکل به «وضع قاعده» پرداختند و مسائل مربوط به تولید، جمع آوری و بازیافت آن را قانون مند نمودند. برخی حتی با شکل دهی جنبش «فقدان پسماند» تاکید بر استفاده حتمی از احکام قانونی در این زمینه نمودند.

بعدا این مسئله از سطح ملی نیز فراتر رفته و در حیطه یکی از موضوعات اساسی حقوق بین الملل محیط زیست در زمینه مسائل مربوط به کنترل، دفع، صادرات و واردات پسماندهای خطرناک مطرح گردید.

در اصل ۵۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، حفاظت از محیط زیست یک وظیفه عمومی تلقی و فعالیت های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیرقابل جبران آن ملازمه پیدا کند، ممنوع شده است.^۱

افزایش آگاهی از خطرات زیست محیطی در سال های اخیر باعث شده است اقدامات گسترده دوجانبه، چندجانبه و نیز منطقه ای با هدف توجه به آلودگی های هوا، حیات وحش و توسعه پایدار صورت گیرد. گرچه توسعه حقوق بین الملل محیط زیست توسط تعدادی از اصول کلی مشترک در دیگر حوزه های حقوق بین الملل مانند اصل حاکمیت و مسئولیت دولت ها صورت گرفته است اما فقدان یک تعریف عموماً پذیرفته شده از محیط زیست اولین مانع برای عمل مؤثر در رسیدگی به موضوعات زیست محیطی است. اعلامیه استکهلم در زمینه محیط زیست بشر مصوب ۱۹۷۲، محیط زیست را به عنوان هوا، آب، خاک، گیاهان، جانوران و به خصوص نمونه های گوناگون اکوسیستم طبیعی تعریف کرده است.^۲

مواد و روش

حق برخورداری از محیط زیست سالم یکی از جلوه های حیثیت و کرامت انسانی است که مکملی برای حقوق بشر برای نسل حاضر و شرط تحقق آن برای نسل های آینده است. گرم شدن کره زمین و تغییرات آب و هوایی یکی از مهمترین مسایل زیست محیطی است که این حق را تهدید می کند. این تهدید در زمینه هایی چون حق زندگی، حق غذای سالم، حق آب سالم، حق بر مسکن، حق تعیین سرنوشت و حقوق مردم بومی و اقلیت ها نمود پیدا می کند. منابع حقوق بین الملل و حقوق بشر مربوط به حمایت از محیط زیست دربردارنده ابزارهایی برای حمایت از این حق ها و ایجاد مسئولیت بین المللی برای حفاظت از محیط زیست سالم است که مورد پذیرش عامه واقع شده است، اما نتیجه بخش بودن این قواعد مستلزم همکاری بین المللی است.

واژه های کلیدی

حق، محیط زیست، حقوق بین الملل

مقدمه

رشد شهرنشینی و مهاجرت از روستا به شهرها و از شهرها به کلان شهرهای کشور، باعث استفاده از روش های مدرن مدیریت مواد زاید جامد گردید. به کارگیری چنین روش هایی نیاز به استفاده از فن آوری های نوین، تجهیزات و امکانات جدید دارد. همچنین برنامه ریزی در نحوه به کارگیری شیوه های مختلف و نوع خاص تجهیزات مورد نیاز هر شیوه، از ملزومات مدیریت مواد زاید جامد می باشد. از زمان استفاده از این فناوری ها تاکنون، اهداف سیستم های مدیریت مواد زاید جامد شهری توسعه یافته اند و تنها فناوری های متناسب با شرایط اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و فرهنگی، روند تکاملی را طی کرده اند. به عبارت دیگر، برنامه ها و سیاست هایی تداوم یافته اند که علاوه بر قابلیت عملیاتی شدن، توجیه اقتصادی نیز داشته اند.

توسعه شهرنشینی، رواج فرهنگ مصرف گرایی، افزایش جمعیت، و به دنبال آن پیچیده تر شدن زندگی جوامع بشری، در قرن جدید

^۲ Boas, 2012

^۱ تقوی، ۱۳۸۴.